

NBAA
BODI YA TAIFA YA WAHASIBU NA WAKAGUZI WA HESABU
TANZANIA

IDARA YA MITIHANI NA MAFUNZO

MASWALI YANAYOULIZWA MARA KWA MARA

1. Nimemaliza elimu ya sekondari hivi karibuni. Je, ni kozi zipi ninazoweza kuchukua?

JIBU: NBAA kama chombo cha kutahini huwa hakiendeshi kozi zozote za uhasibu bali hushirikiana na vyuo vinavyoendesha masomo ya uhasibu ambavyo inavitambua ili viendeshe mafunzo hayo kwa wanafunzi wanaojiandaa kwa mitihani ya Bodi.

2. Ni mitihani gani inayoendeshwa na NBAA?

JIBU: NBAA inaendesha mitihani katika ngazi mbili za kitaaluma; Mitihani kwa ajili ya Cheti cha Uandishi na Utunzaji Vitabu vya Hesabu (Accounting Technician Examinations – ATEC) na Mitihani ya Kitaaluma ya Uhasibu – Professional Examinations ambapo mhitimu hupata shahada ya Uhasibu yaani Certified Public Accountant (CPA). Mitihani ya ATEC iko katika ngazi mbili ; ATEC 1 na ATEC II. Mitihani ya CPA iko katika hatua tatu ; Ngazi ya Msingi, Ngazi ya Kati na Ngazi ya Mwisho.

3. Masharti ya kujiunga kufanya mitihani ya ATEC I ni yapi?

JIBU: Masharti ya kujiunga katika mitihani ya ATEC ni kuwa na cheti cha kumaliza elimu ya Sekondari na kufaulu vizuri (credit) masomo yasiyopungua matatu (3) na kufaulu (pass grade) masomo mawili(2) ikiwemo Kiingereza na Hisabati.

AU cheti cha kumaliza elimu ya sekondari kidato cha sita (VI) na kufaulu masomo makuu mawili au moja na somo la ziada, alimradi uwe umefaulu Hisabati katika Elimu ya Sekondari ya Kidato cha nne (IV) angalau kwa alama ya D.

AU Cheti cha mwaka mmoja kutoka chuo kinachotambulika pamoja na ufaulu wa alama ya D au zaidi katika masomo ya Kiingereza na Hisabati katika cheti cha kidato cha nne

AU Vyeti vingine ambavyo vitakavyoendelea kutambuliwa na Bodi wakati kwa wakati.

4. **Je nikiwa sina masomo matatu niliyofaulu vizuri (credit) katika elimu ya Sekondari, lakini napenda kujiunga katika fani ya uhasibu, nifanye nini?**

JIBU: Kuna vyeti vingine vinavyotambuliwa na NBAA : kama cheti cha NABE hatua ya II na kufaulu masomo yasiyopungua manne uliyofaulu vizuri (passes grade) pamoja na cheti cha kidato cha nne(IV).

AU Barua ya Matokeo ya Hatua ya Msingi ikionyesha kuwa umefaulu mtihani huo ambao unaendeshwa na **Bodi ya Taifa ya Usimamizi wa Vifaa**. Zaidi ya hayo ni lazima uwe umemaliza elimu ya Sekondari ikionyesha masomo uliyofanya na kufaulu.

5. **Nina Cheti cha Elimu ya Sekondari chenye masomo matano ya 'credit' lakini sina 'credit' katika Kiingereza na Hisabati. Je nifanye nini?**

JIBU: Ni muhimu kwa watahiniwa wote kuwa na uwezo wa kuandika na kuongea Kiingereza na uwezo wa kushughulikia mbinu za Hisabati. Hii itakusaidia kukujengea msingi wa kutosha katika kozi uliyochagua kusoma na kufanya mitihani.

Ili uweze kukubaliwa kusajiliwa na Bodi, utahitajika au kurudia mtihani wa elimu ya Sekondari au kufanya mitihani mingine iliyotajwa hapo juu ili uweze kufikia kiwango kinachohitajika.

6. **Nini masharti ya kujiunga na mitihani ya ATEC II?**

JIBU:

Barua ya matokeo ya kufaulu ATEC I

AU Diploma yoyote isiyo ya uhasibu inayotolewa na chuo kinachotambulika (NTA level 6)

AU Awe e amesoma masomo ya mchepuo wa biashara mfano ECA

AU Awe amesoma mchepuo wowote A-Level lakini O-level awe amesoma masomo ya Commerce na Book-keeping na kufaulu.

AU Awe amesoma Certificate ya Uhasibu (NTA Level 4)

NB : Mhitimu pamoja na sifa hizo juu anahitajika kuwa amefaulu kidato cha nne masomo ya Hesabu na Kiingereza kwa alama D au zaidi.

7. **Je, naweza kujiandaa kwa mitihani kwa muda gani?**

JIBU: Ili kukamilisha ipasavyo muhtasari wa masomo yanayotakiwa, mtahiniwa anatakiwa kufanya mafunzo yasiyopungua miezi tisa au kuhudhuria vipindi viwili vya mazoezi ya kurejea (review classes).

8. Je, naweza kuruhusiwa kufanya mitihani ya ya ngazi ya chini na ya juu kwa wakati mmoja?

JIBU: Hapana, unatakiwa kwanza ufaulu ATEC I kabla ya kuendelea na ATEC II. Lakini katika kipindi hiki cha mpito mtahiniwa ataruhusiwa kujisajili katika ngazi mbili tofauti endapo atakuwa amebakiza somo moja au mawili katika ngazi ya chini.

9. Je, ada za mitihani ya Bodi ni zipi?

JIBU Ada mbalimbali za mitihani ya Bodi ni kama ifuatavyo :

AINA YA ADA	NGAZI YA CHETI		NGAZI YA TAALUMA		
	NGAZI WA KWANZA (ATEC I)	NGAZI YA PILI (ATEC II)	NGAZI WA KWANZA	NGAZI YA KATI	NGAZI YA MWISHO
Fomu ya kujisajili kama mtahiniwa	20,000	20,000	20,000	Hakuna	Hakuna
Ada ya kujisajili kama mtahiniwa	20,000	20,000	40,000	40,000	Hakuna
Ada ya msamaha wa masomo	Hakuna	40,000	60,000	100,000	Hakuna
Ada ya kila mwaka	25,000	25,000	50,000	50,000	50,000
Ada fomu ya mitihani	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000
Ada ya mitihani (kila somo)	40,000	45,000	70,000	90,000	110,000

Ada ya kurudia somo	15,000	20,000	40,000	60,000	80,000
---------------------	--------	--------	--------	--------	--------

10. Je, naweza kulipa ada zilizotajwa hapo juu kwa awamu?

JIBU: Ndiyo, unaweza kulipa ada hizi kwa awamu kwa mpangilio ufuatao: ada ya usajili, ada ya msamaha wa masomo (exemptions) na ada ya mwaka yalipwe kwanza halafu ada za mitihani baadaye. Hata hivyo, malipo haya ni lazima yafanywe kabla ya tarehe za mwisho za kulipia ambazo ni 31 Januari na 31 Julai kwa wale wanaofanya usajili kwa mara ya kwanza, malipo ya mtihani yafanyike kabla ya tarehe 15 Machi na 15 Septemba kwa mitihani ya Mei na Novemba.

11. Je, nitalipaje ada?

JIBU: Malipo yafanywe kwa kupitia uwekaji amana katika tawi lolote la CRDB kwenye Account No. O1J 100 555 3500 – ya NBAA iliyopo Tawi la CRDB Vijana, Barabara ya Lumumba, DSM. Huna budi kuzingatia kuwa fomu ya kuwekea (Pay-in-slip) lazima iwasilishwe Bodi pamoja na fomu za maombi ya usajili au ya mtihani.

12. Je, mtihani wa kitaaluma (Professional Examinations) una hatua ngapi?

JIBU: Mtihani wa kitaaluma umegawanyika katika hatua tatu: Hatua ya Msingi (Foundation Stage). Hatua ya Kati (Intermediate Level) na Hatua ya Mwisho (Final Level). Kwa jumla kuna masomo 15 ya kutahiniwa.

13. Iwapo mimi ni mwanafunzi wa mwaka wa kwanza au wa pili au wa tatu katika chuo cha elimu ya juu au nimeachishwa masomo kabla ya kumaliza programu yangu, je nitaweza kuanzia katika ngazi gani katika mitihani ya kitaaluma (professional examinations?) Na je, nitapata misamaha gani katika masomo ya ngazi hizo?

JIBU: Bodi haitoi misamaha kwa programu ambazo mwanafunzi hakuweza au hajamaliza. Unatakiwa kukamilisha kabisa programu unayochukua ili sifa uliyoipata iweze kufanyiwa tathmini. Lakini iwapo umekatishwa masomo kabla ya kukamilisha programu yako, sifa uliyopata kabla ya kujiunga na chuo cha elimu ya juu itatuongoza kutathmini ni katika ngazi gani ya mitihani ya NBAA utakayoweza kuanzia.

14. Ni sifa zipi ambazo zinahitajika ili kuweza kufanya mitihani ya kitaaluma?

JIBU: Mtahiniwa anastahiki kufanya mitihani ya kitaaluma iwapo ana sifa zifuatazo, zinazolinganishwa na ngazi mbali mbali za mitihani itolewayo na NBAA.

14.1 Hatua ya Msingi (Foundation Level):

Cheti cha Uandishi na Utunzaji wa Vitabu vya Hesabu Ngazi ya pili (ATEC II).

Taasisi inayotoa: NBAA

AU Diploma ya Uhasibu/uhasibu na fedha kutoka katika chuo kinachotambulika

AU Stashahada ya Juu ya miaka mitatu/Shahada kutoka katika chuo kinachotambulika, isiyokuwa ya uhasibu itolewayo na vyuo vya elimu ya juu: kwa mfano: Bsc.Eng. Bsc. Mathematics, B. Com. Finance, B. Com. Marketing, Stashahada ya Juu ya Usimamizi wa Usafirishaji n.k.

Msamaha wa somo kwa somo utatolewa kwa kuangalia ni masomo gani mwanafunzi atakuwa amekazia maarifa (specialization).

14.2 Hatua ya Kati (Intermediate Level)

Barua ya Matokeo ya Kufaulu hatua ya msingi (Foundation Level)

Taasisi inayotoa: NBAA

AU Stashahada ya Juu ya miaka mitatu/Shahada ya uhasibu /uhasibu na fedha kutoka katika chuo kinachotambulika, itolewayo na vyuo vya elimu ya juu

14.3 Hatua ya mwisho (Final Level)

Cheti cha hatua ya kati (Intermediate Stage certificate)

Taasisi inayotoa: NBAA

14.5 Programmu zinazotambuliwa na Bodi ambazo wahitimu wake wana sifa za kuanza mitihani ya Bodi katika ngazi ya kati:

Shahada ya Biashara - (Uhasibu).

Taasisi inayotoa: UDSM

Stashahada ya Juu katika Uhasibu (ADCA), Shahada ya Uhasibu na Fedha; Bachelor of Public Sector Accounting and Investigations (B. PSAI).

Taasisi Inayotoa: MU

Stashahada ya Juu katika Uhasibu (ADA).

Shahada ya Uhasibu

Taasisi inayotoa: IFM

Stashahada ya Juu katika Uhasibu (ADA). **Utambuzi ni kuanzia 1993**

Shahada ya Uendeshaji wa Biashara (Uhasibu) (BBA – Accounting)

Taasisi Inayotoa: SAUT,

Shahada ya Juu katika Uhasibu wa Ushirika (ADCA). **Utambuzi ni kuanzia 1993**

Shahada ya Sanaa (Uhasibu na Fedha)

Shahada ya Sanaa katika uendeshaji wa ushirika na uhasibu

Taasisi inayotoa: MUCCoBS

Stashahada ya Juu katika Uhasibu (ADA).

Shahada ya Uhasibu

Taasisi Inayotoa: IAA.

Stashahada ya Juu katika Uhasibu (ADA)

*Shahada ya Juu katika Uhasibu wa Serikali (ADGA). **utambuzi ni kuanzia 1999***

Shahada ya Uhasibu

Taasisi Inayotoa: TIA

Stashahada ya Juu katika Uhasibu **utambuzi ni kuanzia 2000**

Shahada ya Uhasibu

Taasisi Inayotoa: CBE

Stashahada ya Juu katika Uendeshaji wa Fedha (ADFA).

Taasisi Inayotoa: ZIFA.

Stashahada ya Biashara (Uhasibu)

Shahada ya Uendeshaji wa Biashara (Uhasibu)

Taasisi Inayotoa: OUT.

Shahada ya Uendeshaji wa Biashara (Uhasibu)

Taasisi Inayotoa: ZU.

Shahada ya Uendeshaji wa Biashara (Uhasibu).
Taasisi Inayotoa: TU-DSM College – Utambuzi kuanzia mwaka wa masomo 2007/08

*Shahada ya Uendeshaji wa Biashara (Uhasibu)***Utambuzi ni kuanzia mwaka wa masomo 2004/05.**
Shahada ya Sayansi ya Uhasibu
Taasisi Inayotoa: TU – Iringa College

Shahada ya Uhasibu
Stashahada ya Uhasibu, Utambuzi kuanzia 2007/8
Taasisi inayotoa: (SMMUCO).

Shahada ya Uendeshaji wa Biashara
Shahada ya Uhasibu na Fedha
Taasisi inayotoa: St. John’s University of Tanzania

Shahada ya Uendeshaji wa Biashara
Taasisi inayotoa:UoA

Shahada ya Uendeshaji wa Biashara
Taasisi inayotoa:MT. Meru university.

Shahada ya Sayansi ya Uhasibu na Fedha
Taasisi inayotoa: ARU

Shahada ya uendeshaji wa Biashara (Uhasibu)
Taasisi inayotoa: UDOM

Shahada ya Uhasibu
Taasisi inayotoa: TEKU

Shahada ya Uendeshaji wa Biashara
Taasisi inayotoa:Ruaha university

15. Je, inachukua muda gani kwa mtahiniwa kumaliza CPA (T)?

JIBU: Inategemea uwezo wa mtu na ngazi mtahiniwa aliyoanzia. Kwa mfano, mhitimu wa Shahada ya Juu ya Uhasibu anaweza kuchukua muda mfupi kumaliza kuliko yule aliyeanzia katika hatua ya kwanza yaani foundation stage. Vile vile kumaliza mitihani ya CPA kunategemea juhudi na bidii ya mtahiniwa mwenyewe. Mtahiniwa mwenye bidii na matayarisho mazuri katika masomo yake ana nafasi kubwa ya kufaulu na kuendelea na mitihani mingine kuliko yule ambaye inabidi arudie-rudie mitihani baada ya kushindwa kufaulu.

16. Tuchukulie kwamba nimejiandikisha kwa mitihani lakini kutokana na sababu zisizozuilika nimeshindwa kufanya mtihani, je naweza kurudishiwa fedha?

JIBU: Hapana. Mara ada ikilipwa hairudishwi ingawa inaweza kutumika kwa mitihani ijayo iwapo kuahirishwa/kujitoka huko kulifanywa kabla ya tarehe ya mwisho ya kupokea maombi ya kufanya mtihani.

17. Ni kina nani wanaoendesha mafunzo na ni wapi naweza kuchukua mafunzo hayo?:

JIBU: Vituo vya kuendesha mafunzo ni vingi hasa katika mji wa Dar es Salaam. Vituo hivi vya mafunzo vinavyotambuliwa na Bodi hutoa masomo ya marudio au mazoezi katika kuwaandaa watahiniwa kwa mitihani ya Bodi. Iwapo unataka kujisajili katika vituo hivyo tafadhali soma kipeperushi “Tuition Providers’ Directory au soma kwenye tovuti ya Bodi. Kipeperushi hiki kitakupatia taarifa ni wapi vituo hivi vinapatikana na ni katika ngazi gani hutoa mafunzo hayo.

18. Tumelezwa kwamba Bodi inarekebisha mfumo na mitaala ya masomo ya mitihani yake je, ni lini mitaala mipya wa masomo itaanza kutumika?

JIBU: Mitaala mipya ya masomo itaanza kutumika kuanzia Novemba 2014.

19. Je, kuna upendeleo maalumu kwa waombaji walemavu au wenye mahitaji maalumu?

JIBU: Wakati Bodi inatambua mahitaji ya walemavu na kudhamiria kuwasaidia kufanya na kumaliza mitihani yao kadri iwezekanavyo, Bodi itaendelea kufuata maagizo ya Serikali kama yanavyotolewa mara kwa mara kwa ajili ya kwasaidia walemavu.

20. Je, naweza kuwasilisha fomu yangu ya usajili au fomu ya kuomba kufanya mtihani kwa waendeshaji masomo ya kujiandaa kwa mitihani (Tuition Providers) wanaotambuliwa na NBAA?

JIBU: Watahiniwa wanashauriwa kuwasilisha fomu zao za usajili wa mitihani katika Ofisi za Bodi zilizopo katika Jengo Mhasibu chumba Na. S03. Hii itakupa uhakika kuwa fomu zako zimefika. Hata hivyo hukatazwi kutumia njia nyingine ili mradi uhakikishe kuwa maombi yako yamewasilishwa.

Vile vile fomu hizo zinaweza kutumwa kwa njia ya posta.

21. Je, machapisho ya NBAA na nyenzo za kujifunzia zinapatikana katika mahali gani?

JIBU: Machapisho yanapatikana katika Duka la Vitabu la NBAA na katika maktaba yake ya marejeo yenye vitabu vilivyoorodheshwa katika Muhtasari wa Mafunzo. Duka la Vitabu na Maktaba vyote vipo katika Jengo la Mhasibu.

22. Nataka kujisajili na Bodi na baadaye kufanya mitihani. Je nitapata wapi fomu?

JIBU: Fomu za Usajili wa Mtahiniwa (Candidacy Registration Fomu na Fomu za Kujiunga na Mitihani zinaweza kunakiliwa kutoka Tovuti ya NBAA, kwa kutumia: www.nbaa-tz.org/examinations/forms

23. Je kama mimi nimesoma nje ya nchi na nina Cheti/Diploma ya Uhasibu/Stashahada ya juu katika Uhasibu/Shahada ya Uhasibu, naruhusiwa kujisajili kufanya mitihani ya NBAA?

JIBU: Ndiyo. Unachohitajika kufanya ni Kujaza fomu ya Usajili (Candidacy Registration and Exemption form) kutoka katika tovuti ya NBAA. Wasilisha fomu yako kwenye ofisi ya Usajili NBAA au tuma kwa njia ya Posta. Fomu hiyo iambatanishwe na:

- (i) Barua kutoka Tanzania Commission for Universities (TCU) kwa ajili ya kupata utambulisho rasmi wa chuo ulichosoma na cheti ulichopata,
- (ii) Vivuli vya vyeti vyako vyote toka elimu ya sekondari mpaka elimu ya juu. Vyeti hivyo viwe vimethibitishwa na hakimumu au wakili wa kujitegemea kuwa ni nakala halisi.

Au uthibitisho huu unaweza kufanyika hapa hapa NBAA wakati wa kujisali ikiwa utaamua kuja mwenyewe.

- (iii) Picha zako tatu passport size ambazo zimepigwa hivi karibuni.
- (iv) Mtaala wa mafunzo uliyochukua (syllabus)

Fomu za usajili pamoja na viambatisho vyote viwasilishe NBAA kwa pamoja – aidha kwa njia ya posta au kwa kuja wewe binafsi.

24. Mimi nimemaliza mafunzo yangu ya taaluma ya uhasibu nje ya nchi au nimesoma taaluma kama hiyo nikiwa hapa nchini lakini inatolewa na nchi nyingine. Je nitakuwa sawa na mhasibu aliyemaliza CPA ya Tanzania?

JIBU: Ili uweze kuwa sawa na mhasibu aliyefuzu taaluma ya uhasibu ya Tanzania ni lazima ufanye masomo mawili ya kodi (Public Finance and Taxation I & II) na lile la sheria ya biashara (Business Law) yaliyoko katika mtaala wa Bodi.

25. Je ninawezaje kujisajili na kufanya mitihani ya masomo hayo yaliyotajwa hapo juu?

JIBU: Ili kuleta ufanisi na kuruhusu mhusika afanye mitihani hiyo kwa wakati unaomfaa Bodi imeanzisha mitihani ya katikati itakayofanyika katika miezi ya Februari na Augusti. Mitihani hii itawahusu wale wote wenye Shahada ya Juu ya Uhasibu ya nje pamoja na wale watahiniwa wa Bodi ambao watakuwa wamebakiza somo moja kati ya hayo kwenye ngazi husika.

26. Kuna faida gani kwa mwanafunzi kuamua kujiunga na masomo ya CPA ya Tanzania ukilinganisha na yule aliyeamua kujiunga na masomo ya CPA ya nje?

JIBU: Kuna faida nyingi sana za kufanya CPA ya Tanzania na hatimaye kuwa Mhasibu au Mkaguzi wa hesabu au mtaalamu wa mambo ya fedha na kodi kwa kusomea CPA ya Tanzania.

No.	CPA ya Tanzania	Maelezo
1.	Utapata usajili wa moja kwa moja kuwa mwanachama wa Bodi	Ili kupata usajili kwenye Bodi ni lazima mhitimu wa fani ya nje afanye masomo matatu yaliyoko kwenye mtaala wa Bodi kama yalivyotajwa hapo juu
2.	Kutambulika na waajiri baada ya kumaliza mitihani yako	Ni rahisi kwa mhitimu aliyemaliza CPA ya Tanzania kupenya katika soko la ajira kuliko aliyehitimu CPA nyinginezo kwa vile mwajiri anahitaji kumwajiri mtumishi anayejua sheria za kodi za Tanzania pamoja na sheria za biashara za Tanzania
3.	Utapata uhakika wa moja kwa moja wa kupata ajira nchini na katika soko la Afrika Mashariki kwa urahisi	Kutokana na maelewano yaliyopo (memorandum of understanding) kati ya nchi za Afrika ya Mashariki ni rahisi kwa mhitimu wa CPA ya Tanzania kupata ajira kwa urahisi katika nchi hizo.
4.	Utakuwa umedumisha uzalendo kwa kusoma	Unaposoma taaluma za nchi nyingine wakati taaluma hiyo

	taaluma inayotolewa nchini mwako	hiyo inapatikana katika nchi yako inarudisha nyuma moyo wa uzalendo.
5.	Utakuwa umechangia pato la Taifa kwa ulipaji wako wa ada za mitihani katika chombo cha Taifa lako	Unapolipa ada za mitihani kwa taasisi nyingine ina maana kwamba unachangia maendeleo ya ukuaji wa uchumi wan chi nyingine badala ya kuchangia uchumi wa nchi yako
6.	Ada kwa ajili ya usajili pamoja na mitihani ya Bodi ni rahisi ukilinganisha na ada za taasisi nyingine	Kwa kawaida ada za mitihani za taasisi nyingine hasa za nje ni kubwa ukilinganisha na ada za mitihani ya CPA ya Tanzania. Hii inatokana na kwamba serikali nayo inachangia kwa kiasi fulani gharama hizo.
7.	NBAA ni chombo chenye hadhi ya kisheria (Legal backing) kwani kimeundwa na sharia ya Bunge.	Taasisi nyingi za nje zinazoendesha mitihani yake kimataifa ni taasisi zilizoundwa na wanachama (associations). Hii ni tofauti na NBAA ambayo imeundwa kwa sheria ya Bunge.
8	Ukimaliza CPA utasajiliwa na NBAA kama Mhasibu au Mkaguzi wa hesabu baada ya kupata uzoefu	Ukiwa na sifa za nje, kabla hujasajiliwa na NBAA kuwa mhasibu au mkaguzi hesabu, itabidi ufanya mitihani isiopungua mitatu ya NBAA, ukifaulu ndio usajiliwe na kuruhusiwa kufanyakazi Tanzania kwa mujibu wa sheria.

27. Naweza kupata wapi habari zaidi kuhusu NBAA

JIBU: Unaweza kupata taarifa/habari zaidi kuhusu NBAA kwa kupitia njia zifuatazo:-

Mkurugenzi Mtendaji,

Bodi ya Taifa ya Wahasibu na Wakaguzi wa Hesabu,

Mtaa wa Bibi Titi Mohamed,

S. L. B. 5128,

Dar es Salaam,

Tanzania.

Barua pepe: info@nbaa-tz.org
Wavuti: www.nbaa-tz.org
Simu ya mezani: +255 (22) 2211890/91
Simu ya kiganjani: 0737-218031
Nukusi: +255 (22) 2151746

